

1977/6

Szocialista életmód
és művelődés
Korunk és művésze

Ihos István, Lelkes Miklós
és Páhi Péter versei,
Béri Géza, Dózsa Ildikó és
Gulyás Mihály prózai írása

A palóc név
és a palóc néprajzi csoport
eredetéről

A munkásábrázolás
néhány kérdéséről

Cigányélet – cigánysors

PALÖCFÖLD

A költő ünnepe a kor próbája. Ady születésének centenáriumi ünnepein szépen emlékező ünnepi szavak hangzanak fel, a költő gyakran idézett és kevésbé ismert verseit mondják lelkes, verset szerető fiatalok. Ünnepi kiadású kötetek jelentek meg, s a megemlékezés figyelemhívó szava nyomán minden bizonnyal újabb otthonok könyvespolcain találtak otthonra az Ady-versek. Otthonra lett-e végül is a költő, az önmaga és kora terheivel birkózó, világosan látó és csüggedni kész ember; a költő, aki után nem lehetett úgy írni, mint korábban volt szabad és szokott? Otthonra lett-e a magyar Messiások huszadik századi rokona az Őt igazán érteni képes kor szívében?

Ady-ünnepek zajlanak szerte az országban. A pontosan kimért, irodalomtörténeti szempontból gondosan mérlegelt értékelések és az ünnep emelkedett hangulatában fogant patetikus méltatások, a tudós elemzések és a lelkesedő tiszteletadások között is valami furcsa hiányérzet, töprengésre ösztönző sejtés alapján kell újragondolnunk most, az ünnepek közepette, a jubileum tanulságait.

Ady költői nagyságát aligha bizonyíthatja jobban más tény, mint hogy ma is korszerű, gondolkodásra serkentő alkotó. Életműve nem csupán kordokumentum, s nem is csupán a haladó gondolkodás fejlődésének példatára. Ady forradalmisága: kora lényegének megérté-

se, szembenállás a konzervatív eszmékkel, ízléssel, társadalmi törekvésekkel, emberi viszonylatokkal. Nem általában a korszerűtlen, ugáros világgal, hanem azokkal a társadalmi erőkkel, hagyományokkal, hitekkel, űs-sejtelmekkel, méla-babonákkal, göggel és vidékiséggel, amelyek az ő világát, az ő korát nyomorították, s amelyek megváltozott formában visszajáró kísértétként ma is béklyózzák az új világ építéséhez kész erőket. Hajlamosak vagyunk hinni: Ady irodalomtörténetévé vált. Iskolai tanítás kötelező penzuma és szorgalmas filozok kimeríthetetlen kincsháza (esetleg a költő magánéletéről illetéketlenül „jól értesült” — utólag, s a költő helyett „okos” — zsurnaliszták szabad prédája). Ady magyarsága, hazaszeretete, modernsége, forradalmisága ma is tanulságokkal szolgál. (Király István Ady-monográfiája is erre példa.)

A tudomány példát mutató elemzése, és ennek konzekvenciái ma még kevesek gondolatvilágában teremlették újjá, korszerűvé az Ady-képet. Ma még gyakran szokatlan az a hazafiság, az a magyarságtudat, amelyet Ady a reformáció, elsősorban Magyar István példáján, s Kölcsey fájdalmas önbírálatán okulva-erősödve, a Föl-fől dobott kő halhatatlan szimbólumában kifejtett.

Azok a szívdemarkoló sorok, melyeknek lírai példáját Adytól is megismerhettük — a múlté. A kipányvázott lelkek, az önként kényelembe szokott gondolatok világa, az „egyreszt-másrészt” szemlélet restséget fedő álrühája azonban ma sem ismeretlen.

Nyugtalanító költő volt életében Ady — gondolkodásra, őszinte szembenézésre serkent életműve ma. A jubileum ritkábban hangzó gondolata ez, melyet időnként elfed a haladó, forradalmi elődöknek kijáró tisztelet. Morognak a vének című költeményében Ady még az első világháború előtt írta: „Elvállik ügyis, hogy mi lesz velünk./ Magunké leszünk vagy külföldiek?/ Lesz-e magyarság új célra, nagy okra?/ Eb ura fakó/ Faljakok agrok./ Bizzatok ezt az új magyarokra!”

Ady profétáló, jövőt és életet igonló sorai ma sem vesztek időszerszerűségükből. Az Ifjú szívek indulatai többet és jobbat alkotó vágyai — jórészt öntudatlanul — Ady inspirációján is alapulnak. A ma felnövvő nemzedékek forradalmisága más, mint az elődöké. Más, nemcsak azért, mert a történelmi körülmények változtak. Más, mert talán hiányzik belőlük Ady belső küzdelme, tisztán látó kételye, s mert csupán a költői intelem utolsó sorát fogadták meg.

A ma élő nemzedékek Ady-képe korántsem egységes. Vannak (főként az idősebb nemzedék tagjai), akik öntudatuk, eszmel tisztánlátásuk fontos eseményeként tartják számon az Ady-életművel való találkozást. S mások, a fiatalabbak számára elmúlt korok hangulatát idézik az Ady-versek, megoldott a történelem által, a forradalmas, cselekvő nép által megoldott kérdések dokumentuma, amelynek fényében a küzdő ember belső feszültségei szokatlanok, korunktól távol esőek.

Időszerű tehát, a jubileum évében különösen időszerű, a fiatal generációk Ady-képének megújítása. Ez nem csupán nyelvi kérdés (fogalmak, stíluselemek teljesebb birtoklása), hanem elsősorban szemléleti, Ady korszerű gondolatvilágának átélése, emberi, társadalmi felelősségének tovább vállalása. Ady születésének 100. éves jubileuma tehát nemcsak irodalmi kérdés, a költészetet szeretők ügye.

Kiss Aurél

1977/6

TARTALOM

- 3 Géczy János: Életmód és művelődés Nógrád megyében
- 6 Köpeczi Béla: Szocialista életmód és művelődés
- 10 Lonsták László—Molnár Pál: Salgótarján város iparának fejlődése és a munkahelystruktúra változásainak hatása
- 12 Menyhárt László: Korunk és művésze
- 15 Ihos István: Evszakok, A színház mellett fá, Az egyik est
- 15 Lelkes Miklós: Válasz
- 15 Páhl Péter: Ott születtem
- 16 Dózsa Ildikó: Boszorkánykör
- 17 Gulyás Mihály: Ezek ismerik egymást...
- 18 Béri Géza: Sportnovella
- 19 Veres János: Kutatóárok — meditáció a palócok eredetéről
- 22 Beitzky János: Szóljagyzetek — a palóc név és a palóc néprajzi csoport eredetéhez
- 24 Egy filmrendezői pályakezdés ürügyén (Veress József)
- 25 A munkásbrázolás néhány kérdéséről (Pál József)
- 26 Baráth Lajos: Miért hullámzik a tenger (Csukly László)
- 27 Cigányélet — cigánysors? (Horpácsi Sándor)
- 29 Megtörtetés (R. Várkonyi Ágnes)

A borítón és belső oldalakon válogatás az észak-magyarországi és közép-szlovákiai képzőművészek közös kiállításának magyar anyagából. Címoldal: Jánossy Ferenc, 4. o.: Feledy Gyula, 5. o.: Iványi Odön, 8. o.: Réti Zoltán, 15. o.: Szemóthy Imre és Lóránt János, 20. o.: Földi Péter, 21. o.: Massaroff Miklós, 27. o.: Réti Zoltán, 29. o.: Barczy Pál, borító 3.: Mágner Ágnes, hátsó borító: Csuhány Kálmán rajza.

PALÖCFÖLD

TÁRSADALOMPOLITIKAI IRODALMI MŰVESZETI FOLYÓIRAT

A NOGRÁD MEGYEI TANÁCS MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLYANAK LAPJA
 Felelős szerkesztő: Véghe Miklós. Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Arany János út 21. Telefon: 14-13. Kiadja a Nógrád megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Vida Edit. Terjesztő a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, és a posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. Postacím: 1900 Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-961 62 pénzforgalmi jelzőszámmra. Egyes szám ára 5 Ft, előfizetési díj fél évre 15, egy évre 30 Ft. Megjelenik kéthavonta. Keziratokat és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

INDEX: 25.952

ISSN 0555-8867

77.13900 N. m. Ny. St. 1500 db